

Česká meteorologická společnost

Informační VĚSTNÍK

Číslo 1/2013

červenec 2013

Vážení členové a příznivci České meteorologické společnosti,

v loňském roce jsme si připomněli na výročním semináři naší České meteorologické společnosti desetileté výročí katastrofálních povodní v českých krajích a patnáctileté výročí povodní na Moravě. Byla zhodnocena řada aspektů těchto záplav, ať už z pohledu meteorologického, tak i z pohledu hydrologie. Asi jsme tenkrát nikdo neočekávali, že nám rozmary počasí připraví další materiál pro diskusi. Operativně jsme aktuální téma zařadili na program i letošního výročního semináře, abychom tak využili příležitosti odborně informovat o letošních povodních, aktuálně diskutovat poznatky a zkušenosti z jejich průběhu a porovnat je s minulými událostmi. Rádi bychom k již oznámeným tematickým blokům (pozvánka s podrobnějšími informacemi o výročním semináři viz dále v tomto čísle Věstníku) proto přidali ještě jeden blok, který by bylo možné využít k odbornému zhodnocení příčin těchto povodní, jejich průběhu a podílu meteorologické a hydrologické služby při organizačním zabezpečení zmírňování škod a informovanosti veřejnosti. V kontextu původních témat bych si dovedl představit i příspěvky k aplikacím, které jsou s velkou vodou spojeny, nakonec možná i terminologické aspekty by se mohly najít, zvláště při komunikaci s veřejností.

Pokud jde o původní témata, motivací byla, jak si možná vzpomínáte z loňského Valného shromáždění, příprava revidované a rozšířené verze původního Meteorologického slovníku. Podle odhadu se blíží čas, kdy tato verze bude moci být zpřístupněna, a proto se zdá být vhodné informovat naši meteorologickou veřejnost o průběhu prací, celkové strategii a taktice v postupu. Rádi bychom vás seznámili s dosavadními i plánovanými etapami a kroky terminologické skupiny, ty budoucí bychom s vámi rádi rovněž diskutovali, neboť tam se patrně otvírá prostor pro širší meteorologickou obec. Od jednotlivých okruhů meteorologické terminologie byl jen malý krůček k rozšíření tématu o nové meteorologické aplikace, které často přináší i terminologické problémy, zvláště ve výstupech směrem k veřejnosti. Navíc to byla dobrá možnost jak rozšířit možnost vašeho uplatnění s příspěvkem na tomto semináři, což se ale ne zcela úplně naplnilo. Proto jsme rozšířili (i vzhledem k zařazení aktuálního tématu letošních povodní) lhůtu pro podání přihlášky na seminář včetně příspěvku do 20. července 2013 a pro abstrakty příspěvků do 31. července 2013.

Důležitou odbornou událostí tohoto roku je opět výroční setkání Evropské meteorologické společnosti, o kterém informujeme na jiném místě tohoto Věstníku. Letos je pořádán spolu s Evropskou konferencí aplikované meteorologie v Readingu ve dnech 9.-13. září 2013. Vedle tradičního Valného shromáždění zástupců členských společností

bude letos součástí i zasedání Mezinárodního fóra meteorologických společností (International Forum of Meteorological Societies - IFMS).

V neposlední řadě bude letošní rok významným mezníkem v oblasti studia klimatické změny. V září má být zveřejněna první část páté hodnotící zprávy Mezivládního panelu klimatické změny, takže období potom bude jistě bohaté na diskuse o vývoji klimatu i na spory o příčinách a možných následcích, včetně možností adaptačních opatření či způsobů omezení nárůstu skleníkového efektu. Více podrobností přináší příspěvek dr. Metelky (zástupce ČR v IPCC), a moje informace o domácí aktivitě k tomuto tématu.

Doufejme, že meteorologické události letošního roku opět připomenou důležitost a význam naší vědy a hydrometeorologické služby nejen veřejnosti, ale i odpovědným činitelům veřejné správy a politického života, a že pro důležité úkoly, které před meteorologií, klimatologií i hydrologií stojí, budou vytvořeny odpovídající podmínky tak, aby mohly skutečně dobře a v míře odpovídající současnému poznání veřejnosti sloužit. Snad by se mohlo blýsknout na lepší časy a politická sféra se začne zabývat méně sama sebou a více se starat o společenské blaho, a tak třeba budou otupeny některé bolestivé redukce, např. v oblasti pozorování počasí. Jen jestli ale nejsem příliš velký optimista.

Tomáš Halenka

Pozvánka na výroční seminář ČMeS, 23.–25. září 2013, hotel Mánes, Svratka

Meteorologické aplikace a terminologické problémy, povodně 2013

Předpokládají se příspěvky pokrývající vývoj nových meteorologických, klimatologických a čistotářských aplikací, jejich metod a metodik, zvláště pak se zaměřením na s tím spojené terminologické otázky, a to jak v odborné praxi, tak i při informování veřejnosti. Vedle toho jsou aktuálně vítány příspěvky diskutující průběh letošních červnových povodní, jejich předpověď a průběh, úloha meteorologických a hydrologických informací při organizačním zabezpečení protipovodňových opatření. Zajímavé bude jistě i srovnání s povodněmi roku 2002.

Seminář se bude konat ve dnech 23.–25. září 2013 (pondělí–středa) v hotelu Mánes ve Svratce. V rámci semináře se uskuteční Valné shromáždění České meteorologické společnosti. Další podrobnosti a přihlášky nejlépe prostřednictvím on-line registračního formuláře na adrese

<http://www.cmes.cz/registration2013/>.

Prodloužený termín: 20. červenec 2013

Informace o 5. zprávě IPCC

V období od září 2013 do října 2014 budou postupně zveřejňovány jednotlivé části nové, už páté hodnotící zprávy (Assessment Report) IPCC. První část zprávy – The Physical Science Basis – bude odsouhlasena a zveřejněna v druhé polovině září na plenárním zasedání IPCC ve Stockholmu. Druhá část, věnovaná dopadům klimatických změn, adaptačním opatřením a zranitelnosti (Impacts, Adaptation and Vulnerability) bude projednána a zveřejněna v březnu 2014 v japonské Jokohamě. Následně, v dubnu 2014, bude zveřejněna třetí část zprávy, věnovaná zmírnění klimatické změny (Mitigation of Climate Change), a to pravděpodobně v Berlíně. Poslední část, Synthesis Report, pak shrne stav poznání problematiky klimatické změny a měla by být zveřejněna v říjnu 2014 v Kodani.

První část zprávy se už blíží ke konci celého review procesu, posuzování ostatních částí zprávy je v současné době v plném proudu. Nelze ovšem očekávat, že by tato zpráva přinesla nějaké převratné a principiálně nové informace o klimatickém systému a jeho vývoji, spíše doplní a zpřesní poznatky, publikované už v předchozích zprávách IPCC.

Ladislav Metelka

Vědecké fórum pro IPCC AR5

U příležitosti zveřejnění první části páté hodnotící zprávy IPCC letos koncem září iniciovala v jarních měsících kancelář OSN v ČR ve spolupráci s prof. Moldanem z Centra pro otázky životního prostředí Univerzity Karlovy a s dr. Šrámem z komise pro životní prostředí Akademie věd ČR vznik vědeckého fóra, jehož hlavním cílem má být spolupráce odborníků, národních i mezinárodních institucí a příslušných neziskových organizací v solidní a objektivní debatě o klimatu a jeho změnách s důvěryhodnými výstupy pro naši veřejnost a média. Osobně bych si v tomto směru dovedl představit vůdčí aktivitu Národního klimatického programu, ale jeho akceschopnost je zřejmě na takový úkol nedostatečná. Bohužel ani ČMeS nemá na takovou iniciativu dostatečnou infrastrukturu, role kanceláře OSN vychází z toho, že IPCC patří pod Program pro životní prostředí OSN (UNEP) a WMO, která je od r. 1951 vlastně specializovanou agenturou OSN pro naše obory.

Někteří odborníci z řad členů ČMeS byli osloveni a přizváni k účasti. Uskutečnila se přípravná schůzka, na které byly diskutovány otázky strategie komunikace první části IPCC AR5 směrem k veřejnosti a médiím a možnosti zúčastněných odborníků, organizací či institucí. Za ČMeS jsem na schůzce nabídl možnost spolupráce v rámci této iniciativy, proto prosím ty z řad členů ČMeS, kteří nebyli osloveni přímo a jsou schopni a ochotni se na komunikaci nejrůznějších aspektů Zprávy podílet, aby se mně přihlásili. Nejedná se o žádnou formální organizaci, jde spíše o seznam odborníků, kteří se mohou v případě potřeby k některým diskutovaným problémům seriózně vyjádřit. Samozřejmě se prostřednictvím tohoto fóra budou šířit informace o pláno-

vaných aktivitách, seminářích, přednáškách a konferencích, které budou v souvislosti s IPCC AR5 pořádány.

Z přípravného setkání vyplynuly následující úkoly:

- Vybraní novináři budou o této iniciativě informováni v průběhu června (tisková zpráva) a budou jim předány emailové a/nebo telefonické kontakty na účastníky tohoto fóra;
- 4. září 2013 bude uspořádána konference/seminář, jejíž/jehož cílem bude podnítit širší odbornou diskusi o základních otázkách globální změny klimatu a procesu IPCC (především se pokusíme zvýšit důvěryhodnost celé klimatické diskuse i procesu IPCC);
- v rámci odborné konference bude uspořádáno také tiskové setkání, na němž budou představeny komunikační záměry vědeckého fóra, proces IPCC a související akce k tématu klimatické změny. Hlavním tématem bude upření pozornosti na IPCC AR5;
- koordinaci a komunikaci v rámci vědeckého fóra a s případnými partnery zajistí kancelář OSN v Praze.

V rámci vědeckého fóra již uspořádala 29. května Klimatická koalice (NNO) seminář (v prostorách pražské kanceláře OSN) a přednášku pro veřejnost (v CERGE) se Stefanem Rahmstorfem z německého Potsdam institutu, který se zabývá souvislostmi mezi změnou klimatu a oceány.

Věříme, že se nám v České republice společně podaří odborně ovlivnit diskusi o změně klimatu v souvislosti s nadcházející AR5 IPCC a že se nebude v takové míře jako při zveřejnění minulé, tedy čtvrté zprávy opakovat nepochopení či odmítavá stanoviska. Byť optimista, osobně si ale nedělám příliš velké iluze, že bychom některé zaryté klimatskeptiky přesvědčili.

Tomáš Halenka

Z činnosti poboček v 1. pololetí 2013

Přednášky pobočky ČMeS v Hradci Králové:

1. Stanislava Kliegrová: Chyby měření srážek a možnost jejich korekce
2. Hana Macháčková + Jana Pechková: Zážitky z cest nejen služebních (Gruzie, Tenerife)
3. Radovan Vlček: Výuka meteorologie na základních školách + Putování Austrálií křížem krázem

Přednášky pobočky ČMeS v Ostravě:

- RNDr. Ladislav Metelka, Ph.D. (ČHMÚ p/Hradec Králové): Dlouhodobé změny ozonové vrstvy nad územím ČR
- RNDr. Milan Šálek, Ph.D. (ČHMÚ p/Brno): Meteorologické aspekty bouře Sandy
- Ing. David Kupka, Ph.D., Ing. Jan Koloničný, Ph.D. (VŠB Ostrava): Lokální topeniště v příhraniční oblasti Česka a Polska
- RNDr. Josef Keder, CSc. (ČHMÚ Praha): O možnosti adjustice imisních koncentrací na meteorologické podmínky.

Ing. Pavel Lipina. (ČHMÚ p/Ostrava): Problémy a novinky v provozní klimatologii ČHMÚ za posledních 12 měsíců

RNDr. Zdeněk Blažek, CSc. (ČHMÚ p/Ostrava): Vliv meteorologických podmínek na kvalitu ovzduší v přeshraniční oblasti Slezska a Moravy

Mgr. S. Kaleta, RNDr. T. Řehánek, Ph.D. (ČHMÚ p/Ostrava): Nové zpracování M-denních průtoků na p/Ostrava

Přednášky pobočky ČMeS v Brně:

RNDr. Mojmir Kohut, Ph.D., Mgr. Petr Štěpánek, Ph.D., Mgr. Pavel Zahradníček, Ph.D.: Extrémně suchá perioda 2011/2012 a zemědělské sucho v roce 2012 na území ČR

Mgr. Marie Doleželová: Český polární výzkum na ostrově Západní Špicberk (lokalita Petuniabukta)

RNDr. Milan Šálek, Ph.D.: Rok 2012 ve světě z hlediska počasí a klimatu

Ing. Eva Soukalová, CSc.: Spolupráce podunajských států v rámci Mezinárodní komise na ochranu Dunaje

Přednášky pobočky ČMeS v Praze:

Mgr. Zuzana Chládková, Ph.D. (ÚFA AV ČR): Polární výzkum v oblasti meteorologie a klimatologie na Špicberkách

Mgr. Jiří Mikšovský, PhD. (KMOP MFF UK), prof. RNDr. Rudolf Brázdil, DrSc. (MU Brno), Mgr. Petr Štěpánek, PhD. (ČHMÚ, Czech Globe), doc. RNDr. Petr Pišoft, PhD. (KMOP MFF UK): Projevy klimatického forcingu v dlouhých českých teplotních a srážkových řadách.

doc. RNDr. Josef Brechler, CSc. (KMOP MFF UK): Atmosférická turbulence

Mgr. Vladimír Fuka, (KMOP MFF UK): Simulace vlivu redukce dopravy a výsadby stromořadí na koncentrace znečištění a tepelné podmínky v uličním kaňonu.

Mgr. Michal Belda, Ph.D., doc. RNDr. Jaroslava Kalvová, CSc., RNDr. Eva Holtanová, Ph.D., doc. RNDr. Tomáš Halenka, CSc. (KMOP MFF UK): Budoucí změna klimatu v experimentech CMIP5 (IPCC AR5) očima klimatické klasifikace

Mgr. Michal Belda, Ph.D., doc. RNDr. Tomáš Halenka, CSc. (KMOP MFF UK): Regionalizace současného a budoucího klimatu podle CNRM modelu (francouzského ARPEGE) z experimentu CMIP5 na KMOP MFF UK pro CORDEX.

Jako námět k možným dalším neformálním aktivitám budiž zmínka o akci ostravské pobočky ČMeS. U příležitosti 10. výročí založení tam uspořádali na Medarda setkání členů ČMeS, jejich rodinných příslušníků a přátel v Hřčavě (česko-polsko-slovenské Trojmezí).

Z poskytnutých zpráv o činnosti poboček zpracoval

Tomáš Halenka

Z EMS

Jak je zmíněno v úvodní informaci, důležitou odbornou událostí tohoto roku je opět výroční setkání Evropské me-

eteorologické společnosti, které je letos pořádáno spolu s Evropskou konferencí aplikované meteorologie v Readingu ve dnech 9.-13. září 2013. Letošním hlavním tématem je „High Impact Weather: Working in Partnership to Reduce Risk“. Vedle ECAM konference s názvem „Applications of Meteorology in warning of high impact weather and other natural hazards“ jsou na programu obvyklé okruhy sekcí „Communication and Education“, „Numerical Weather Prediction“, „The Atmospheric System and its Interactions“ a „Climate“. Navíc je zařazena speciální konference projektu ERA-CLIM (European Reanalysis of Global Climate Observations) o pořizování a kvalitě dat, analýze a využití klimatických dat, jejich integraci do klimatických reanalýz a dalších aspektech. Kromě toho, po zkušenosti z minulých let, jsou opět zařazeny tři kursy, „The combined use of NWP and satellite information in weather forecasting“, „Verification of ensemble forecasts“ a „Communication for NMHS public relation professionals“. Více podrobností na adrese <http://meetingorganizer.copernicus.org/ems2013/sessionprogramme>. Před samotným výročním setkáním se v místě akce uskuteční tradičně Valné shromáždění zástupců členských společností, letos navíc v závěru týdne paralelně proběhne zasedání Mezinárodního fóra meteorologických společností (International Forum of Meteorological Societies IFMS).

IFMS vzniklo jako iniciativa Americké meteorologické společnosti (AMS) a není nějakou novou pevnou strukturou, ale spíše má poskytnout platformu pro setkávání zástupců společností, diskuzi aktuálních otázek a problémů jejich činnosti a pro vzájemnou výměnu nápadů, podnětů a příkladů. Jak byli členové ČMeS informováni ve Věstníku 2/2009, při výročním setkání AMS v lednu 2009 v Phoenixu proběhlo přípravné zasedání tohoto fóra a první jednání IFMS se uskutečnilo u příležitosti výročního setkání AMS 2010 v Atlantě. Druhé zasedání IFMS hostila Čína v rámci své lokální konference a pro třetí přišla řada na Evropu, kde je samozřejmě výhodné uspořádat toto zasedání spolu s EMS výročním setkáním. O průběhu IFMS v Readingu ve dnech 12.-13. září 2013 budu informovat v příštím čísle Věstníku.

Tomáš Halenka

EMS Silver Medal 2013

Nositelům Stříbrné medaile Evropské meteorologické společnosti pro rok 2013 se stal prof. Hartmut Grassl, někdejší ředitel Max-Planck-Institute for Meteorology v Hamburku a World Climate Research Programme WMO, za mimořádnou vůdčí roli při formování klimatického výzkumu a jeho vynikající schopnosti komunikovat klimatické změny v odborné i veřejné diskusi a rovněž i ve styku s politickými představiteli. Tímto svým nejvyšším vyznamenáním EMS ocenila jeho mimořádné zásluhy v široké oblasti meteorologie a klimatologie, jeho průkopnické práce o úloze aerosolů v klimatickém systému a jeho významný příspěvek k rozvoji evropských družicových misí. Cena bude tradičně předána v rámci EMS Annual Meeting dne 11. 9. 2013

v Readingu a po předání bude následovat přednáška nositele ocenění.

Prof. Grassl se podílel na řadě evropských i světových aktivit, za zmínku stojí např. WCRP, působil jako vědecký poradce řady evropských organizací a výzkumných programů a vedl nespočet studentů a mladých výzkumníků. Projevoval skutečně výjimečné schopnosti a zanícení pro vysvětlování výzkumu klimatu a důsledků jeho změny spolupracovníkům, politikům i nejširší veřejnosti. Jeho angažovanost v konzultačních aktivitách směrem k vládním orgánům i přímá spolupráce s profesionálními médii v informování veřejnosti široce ovlivnily jejich pohled na problematiku změny klimatu.

Z materiálů zdůvodnění návrhu přeložil a zpracoval

Tomáš Halenka

EMS 2014 v Praze

Jak už možná někteří slyšeli, výroční setkání EMS v roce 2014 se uskuteční v Praze, a to při pravidelném cyklu střídání spolu s Evropskou konferencí aplikované klimatologie (ECAC). Místem konání bude konferenční centrum v hotelu Clarion v Praze – Vysočanech, akce se má uskutečnit v termínu 6.-10. října 2014. Za hostitele je neformálně považována naše ČMeS, ve skutečnosti ale naše Společnost formálně o uspořádání této akce, jak jinak bývá běžné, sama nepožádala. Tato žádost byla podána agenturou, která pořádá podobné akce v rámci své hlavní činnosti, tedy s.r.o. Czech-In, dnes již vzhledem k působnosti i v zahraničí přejmenovaná na C-In.

Jak k tomu došlo? Před několika lety mě tato agentura oslovila, že by pro naši ČMeS výroční setkání EMS uspořádala. Byl jsem k tomu svým způsobem rezervovaný, ČMeS samozřejmě nemá infrastrukturu, aby mohla podobnou akci organizovat, byť nabídka byla více-méně „na klíč“, navíc pro EMS tyto akce pořádá od počátku firma Copernicus, kterou řada členů zná z pořádání tradičních Valných shromáždění EGU a jejich konferencí. Nicméně jsem učinil při jednáních EMS dotaz na to, jak by se líbila jako dějiště některého z příštích výročních setkání Praha a zda je schůdné, aby akci, byť třeba jen výjimečně, kompletně zabezpečoval někdo jiný než Copernicus. Pokud jde o první část, toho se samozřejmě hned chytily skoro všichni, a tak se Praha jasně stala favoritem na první volný termín, tedy r. 2014, i když vlastně ani ještě nebyla formální přihláška. Pokud jde o druhou otázku, to jsem cítil, že tam není až tak velké nadšení, ale nijak se to bezprostředně neřešilo.

Neřešil to ani Czech-In, když jsem jim po návratu referoval, připravili nabídku a zaslali formální přihlášku, tedy skutečně za sebe. Po domluvě jsme z nabízených lokalit vybrali pražské Kongresové centrum, které po přestavbách poskytuje docela slušné možnosti, pro akci rozměru EMS je sice zbytečně velké, takže bylo zřejmé, že bychom tam nebyli sami, ale prostředí s vyhlídkou na pražské panoráma, u Vyšehradu s parky, mi připadalo důstojné takové „pražské“ akce. Bohužel, nakonec, při osobní návštěvě zástupce EMS a firmy Copernicus, tato varianta byla odmítnuta a přednost

dostala druhá možnost nabídky, konferenční centrum a hotel Clarion ve Vysočanech. Nic proti Vysočanům nemám, konferenční prostředí hotelu je rovněž asi prvotřídní, ale ta poloha a okolí se asi nedá srovnávat.

Pokud jde o původního iniciátora nabídky, agenturu C-In, ta nakonec skončila v roli pomocného lokálního poskytovatele, zabezpečujícího místnosti a nějakou další agendu. Podrobnosti šly již mimo mě, mezi firmou Copernicus a C-In byla uzavřena jakási dohoda, o jejíž detailech zatím nic nevím, to snad až při dalších lokálních přípravných jednáních. V zásadě nám to může být jedno, agenturu Czech-In jsem na to předběžně upozorňoval a z posledních setkání jsem necítil, že by jim to nějak zvlášť vadilo. Mimochodem, zde si dovoluji poznámku, že táž agentura bude mít zcela sama na starosti jinou, mnohem větší akci příbuzného zaměření, o které se jistě při dalších příležitostech zmíníme podrobněji. Jedná se o Valné shromáždění IUGG, tedy International Union of Geodesy and Geophysics, které se uskuteční v Praze o necelý rok později, tedy 6. - 17. 7. 2015, jehož součástí jsou i naše disciplíny, především prostřednictvím asociace IAMAS (International Association of Meteorology and Atmospheric Sciences).

Je na místě se ptát, co z toho může mít naše ČMeS. Jak je zmíněno v úvodu, byť to tak od počátku vlastně není, v rámci EMS je vždy s lokálním pořadatelstvím spojována lokální národní meteorologická společnost. Vzhledem k tomu, že Praha jistě je atraktivní místo na kongresových mapách či v kongresových kalendářích, účast by nemusela být špatná a od toho se nakonec především hodnotí úspěšnost akce. Máme tedy dobrou možnost zviditelnit naši Společnost minimálně v evropském měřítku. Kromě toho můžeme příležitosti využít pro zviditelnění meteorologie na domácí scéně. Mezi účastníky akce bude řada předních odborníků z Evropy, což lze využít v rámci různých mediálních výstupů, jako hostitelská Společnost můžeme do jisté míry formovat některá témata akce, akcentovat některé oblasti, které se nám mohou hodit. V této roli může v rámci přípravy vystupovat nejen ČMeS, ale podle tradičních zvyklostí i ČHMÚ jako lokální meteorologická služba či Univerzita Karlova (katedra meteorologie) jako lokální nositelka studia oboru meteorologie, a to prostřednictvím působení svých zástupců v přípravném výboru.

Doufám, že se podílu na přípravě této akce zhostíme, jak nejlépe budeme umět, a to nejen abychom k naší spokojenosti vytěžili z toho, že tady takovou akci máme, maximum, ale i proto, abychom posílili dobré jméno naší Společnosti i české meteorologie v Evropě.

Tomáš Halenka

** Hezké léto * Hezké léto * Hezké léto * Hezké léto **

Výbor České meteorologické společnosti přeje členům a příznivcům společnosti příjemné a nerušené prožití prázdnin či dovolených, s počasím podle vašich představ.

** Hezké léto * Hezké léto * Hezké léto * Hezké léto **